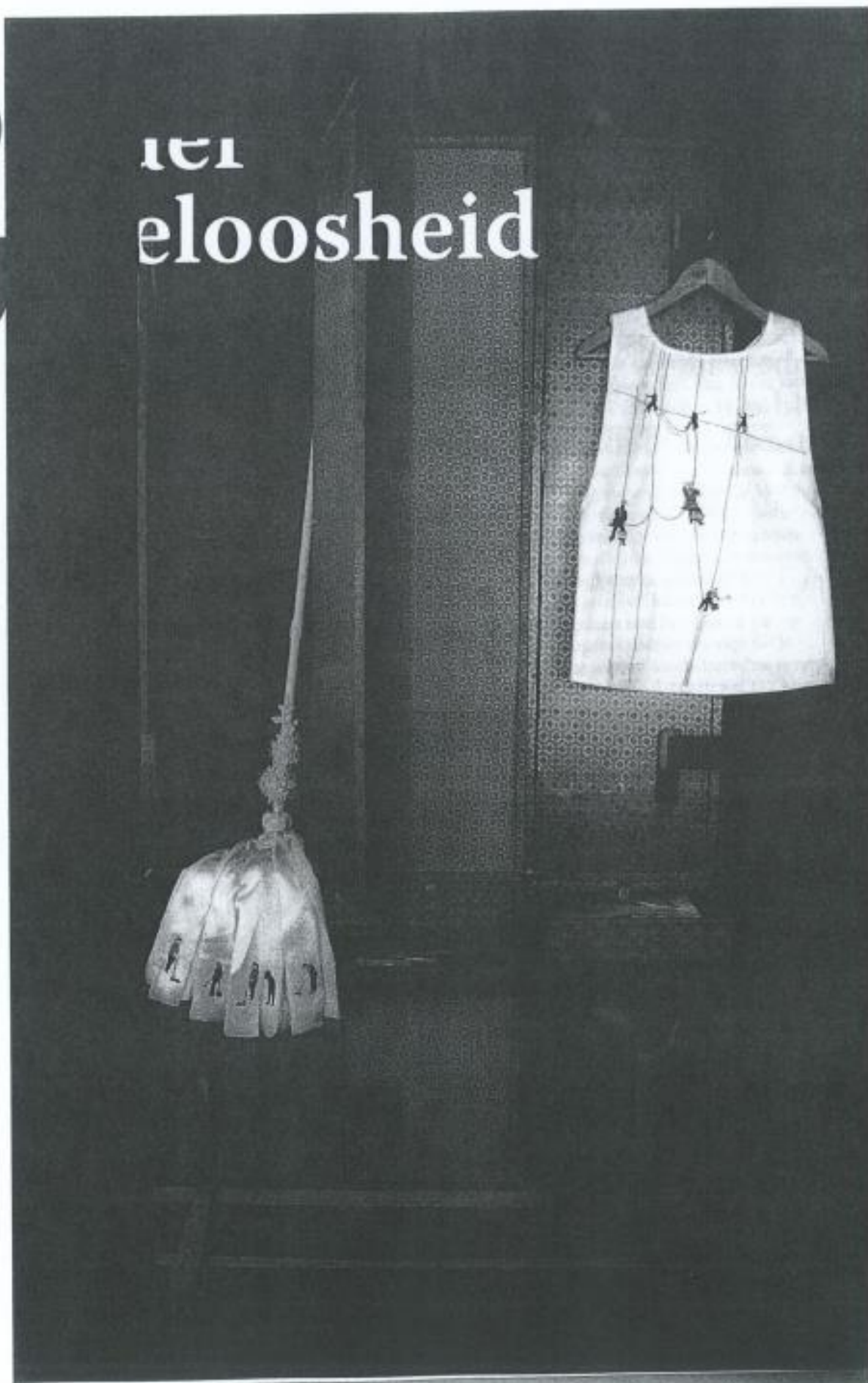
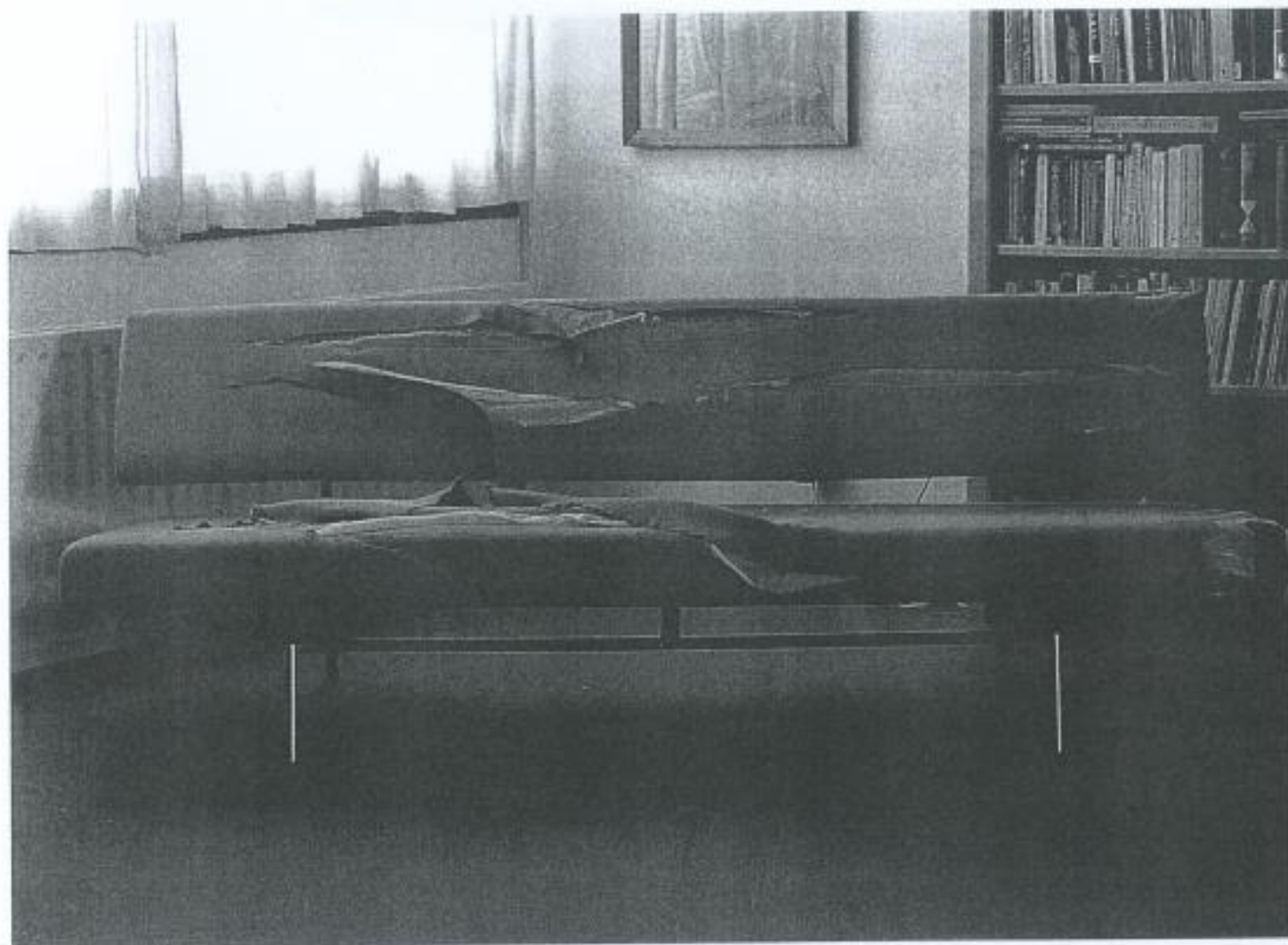

LO
nu

iet
eloosheid

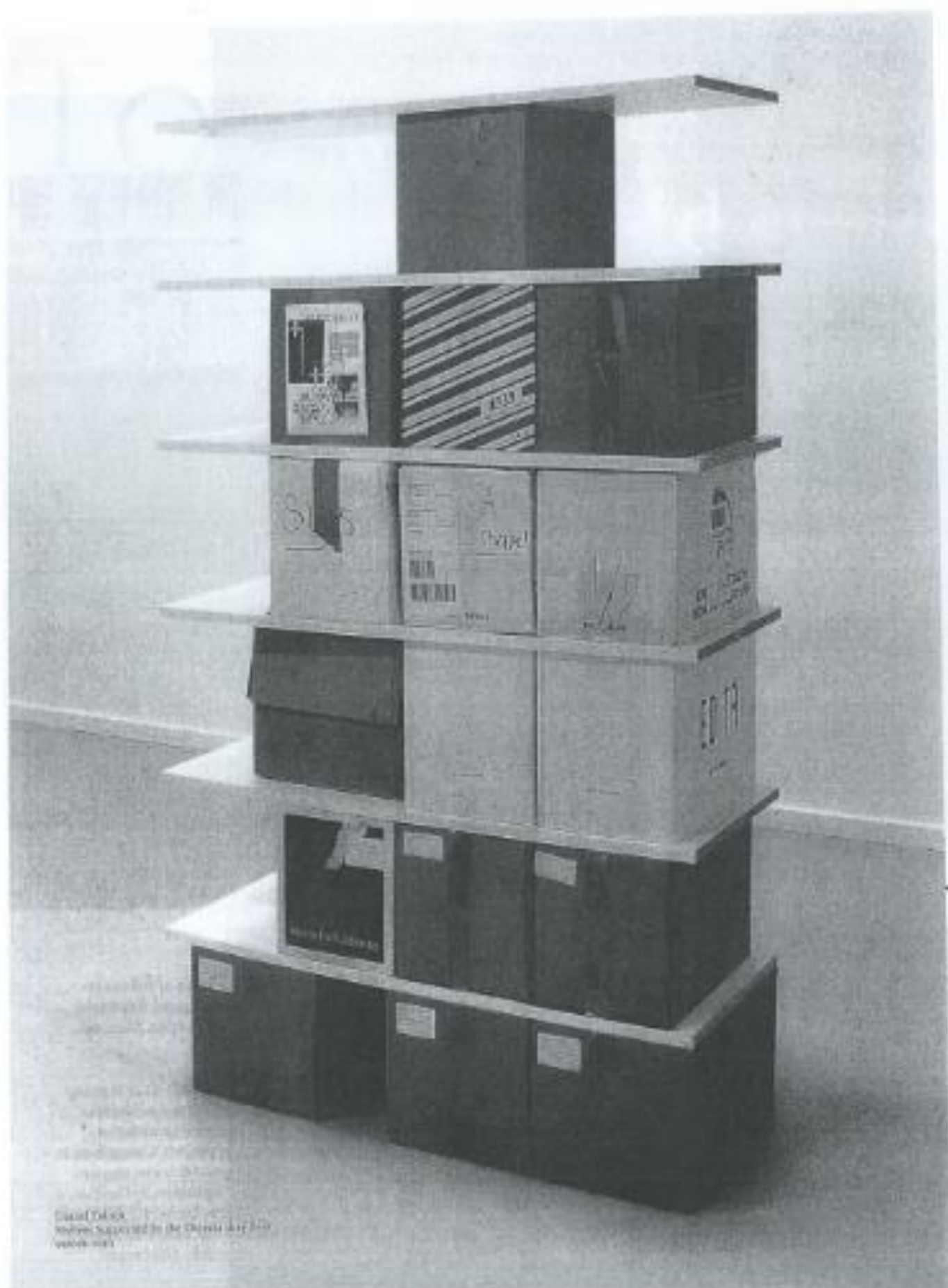
Het modernisme is de beweging van het nut. De dingen moeten een doel hebben, en dat doel bepaalt de middelen – het liefst zo weinig mogelijk. Aangezien de geschiedenis van het design onlosmakelijk is verbonden met die van het modernisme, is het vak doordeesemd met de notie van nut, van functionaliteit. Het heeft er even op geleken dat die geschiedenis in de jaren '80 van de vorige eeuw werd afgedankt. Want wat was het postmodernisme anders dan een geestige en geestrijke poging de dictatuur van het nut te doorbreken, en de grill te vieren, het

plezier van de vorm die zich niet stoort aan functie?

Misschien kun je bij het postmodernisme en zijn hedendaagse opvolgers spreken van 'conceptuele functionaliteit' of 'cultureel nut.' Die categorie is echter minder nieuw dan je vanuit een ahistorisch modernistisch oogpunt zou denken. Ogenschijnlijk zinloze versieringen en voorwerpen zonder praktisch nut zijn al sinds de holenmens vuursteenbeitels versierde een teken van kostbaarheid en stand, van beschaving zo u wilt. Die waarde kan

de functie in de weg staan of zelfs overklassen. De troon is een goed voorbeeld: niet op zitcomfort ontworpen, maar op symbolische uitstraling.

Studio Makkink & Bey begeeft zich graag in dat schemergebied tussen modernistische functionaliteit en onpraktische conceptualiteit. Hun project 'Cleanliness is next to godliness' uit 2008 is een onwaarschijnlijke ontmoeting tussen Hollandse properheid en Chinese kunstvaardigheid, tussen eenvoudige functionaliteit en overdadige symboliek. Alledaagse

schoumaakgereduchappen zoals bierem, zwalwer, smater en stofbik zijn in dit project vermggegeven als precieus sierstukken. De titel geeft het al aan: de serie ontwerpen is de verzinnebeelding van een mens.

Nutteloos in absolute zin is Daniel Estock's stellingkast uit 2010. Ook hier is de titel de sleutel tot de betekenis van het ontwerp: "Kastplanken gesteund door de objecten die ze dragen." Deze Billy-kast zonder frame is de surrealistische nachtmietrie

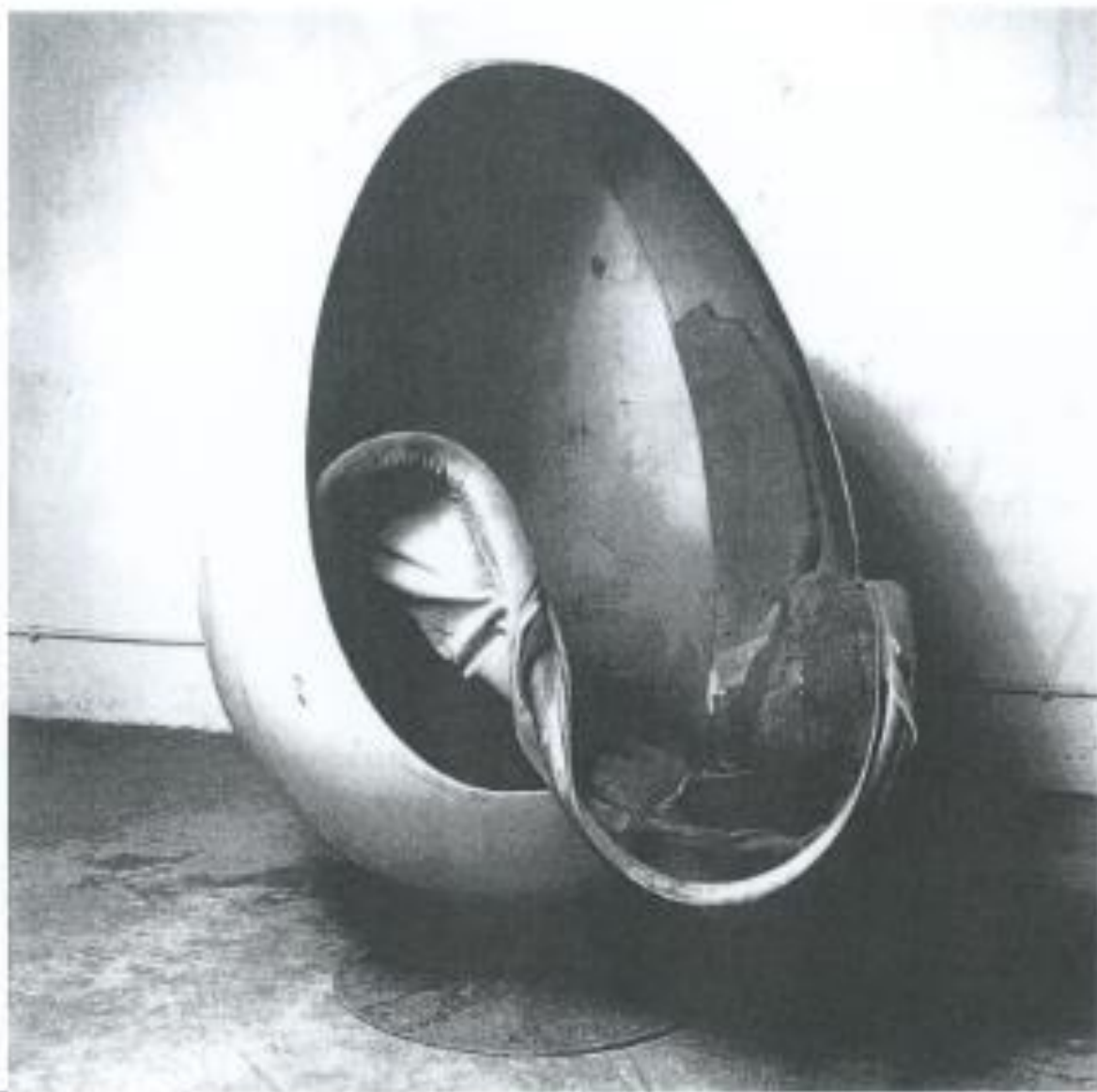
van de functionalist. Alles lijkt in balans, maar je kunt niet bij de opgelegde dozen zonder de boel uit elkaar te trekken en in chaos te eindigen. De illusie van orde en netheid weerk al na één blik op deze stellingkast verstoord. Een zinnebeeld van rielvrotheid.

Zaha Hadid's recente 'Z-chair' – oplage 24 exemplaren – is eigenlijk een pervertie van twee ultieme modernistische ontwerpen, de achterpootloze- en Zigzagstoel. Eén soepde beweging in een alrjet van

gepolijst roestvrij staal. Maar waar de oermodellen van Starn/Breuer en Rietveld aan een halve nogopslag genoeg hebben om vorm en functie geheel te doorgronden, ontmaapt Hadid's versie aan determinering. Vanuit welke hoek je deze glimmende guilande ook bekijkt of fotografeert, hij levert nergens een definitief beeld op, laat staan een idee van 'stoel'. Het lijkt een ruimtelijk gestolde kalligrafische penseelstreek die is vergeten dat hij ooit een functioneel ontwerp was.

X-CHAIR, Expo Field
Architects: 2008
Günay & Mennel
Foto: Kay Dixon

Uiteindelijk verdijt alles en kerst elk met zijn deconfiture. Dat is waarom kunstenaars en fotografen afval vaak zo mooi vinden – geen beter symbool voor de eindigheid van elk menselijk streven dan de toevallige composities die we dagelijks op de stoep tegenkomen. In haar fotoserie 'Details' uit 2000 laat Barbara Visser een aantal ontmaantelde design iconen zien, die in al hun kapotheid een diepe tragiek uitstralen. Martin Visser's beroemde bank is een ooit elegante gestalte die in krompen is getindigd. Charles en Ray James' Lounge Chair and

Ottoman, sinds 1956 de officiële troon van de moderne zakenman, is gebroken als een baskroete bankier; en Henrik Thor-Larsens Ovala uit 1969 hangt erbij als een loeggelepid handgekookt oethijetijt. Bij deze meubels – geliefde verzamelaarsobjecten – is dat zelfzaam, want net als Zaha Hadids Z-chair zijn ze eigenlijk te kostbaar om te laten verslonzen. Visser's foto's kun je lezen als kritiek op het fetterijame van designklassiekers, maar ook als 'vanitas' stillevenen: betekenisvol verval van nuttige zaken. Ze zijn als de monnik die een nieuwgekomen

paus tijdens zijn intocht herinnert aan de vergeefsheid van het zands bestaan: "Se: transit gloria mundi."

"Useless" is het thema van de Experimentaldesign biennale in Lissabon, die op 28 september opent. De hier besproken werken zullen deel uitmaken van de tentoonstelling 'Useless? The wandering pain,' samengesteld door Authentica oprichter Hans Meier-Aichen en Max Brunsma.
Info: www.experimentaldesign.pt